

בס"ד אלול תשפ"א
ספטמבר 2021

גידול פרחים בשנת השמיטה

יחיאל שטיינמץ, שה"מ.

מאמר זה נכתב לקראת שנת השמיטה תשפ"ב והוא מהווה המשך וסיכום של מאמרים קודמים, אשר נכתבו בשנות השמיטה שחלפו. במהלך ההכנות לשנות השמיטה זכיתי לעבוד עם רבני מכון התורה והארץ, עם הרב זאב וייטמן, בשיבתו כיו"ר ועדת השמיטה של הרבנות הראשית לישראל, עם רבני יישובים ברמת הגולן, ועם רבנים ואנשי מקצוע נוספים. הדברים הכתובים כאן מסכמים בקצרה את מה שהועלה בעבר על הכתב, תוך התאמתם למצב כיום. זכיתי להיות שותף לקביעת ההנחיות לגידול פרחים בשמיטה, אשר התפרסמו בחוברות הרבנות הראשית לישראל ובפרסומים של משרד החקלאות.

שמירת השמיטה בפרחים היא פשוטה יותר, להבדיל מענפי הצומח המניבים ירקות ופירות. הפרחים כיום (גם הריחניים שביניהם) אינם עומדים לריח, ולכן אין בהם קדושת שביעית⁽¹⁾; מותר למכרם כרגיל ולייצא אותם לחו"ל. הדברים המובאים להלן, אם כן, מתייחסים לגידול פרחים בשמיטה ללא צורך במכירת האדמה לגוי. לקריאה נוספת של מאמרים מפורטים יותר, ראו הפניות בסוף המאמר.

הערה

אף שניתן לגדל ולשווק את רוב הפרחים ללא הזדקקות להיתר מכירה, בפועל, הרבנות הראשית, בבואה להכשיר את משקי הפרחים, מבצעת היתר מכירה על כל צורות הגידול של הפרחים, ומגדלים הזקוקים לאישור זה, אין להם ברירה אלא להתיישר עם הדרישה הנ"ל.

הנחיות לטיפול בסוגי הפרחים השונים

ענפי קישוט ירוקים בבתי רשת – רוסקוס, אספרגוס, מגינית, שרך, ארליה, פיטוספורום, סהרון, ליורופה, דיאנלה ועוד - מכיוון שמדובר בצמחים רב-שנתיים, ומשום שצפיפות הרשת גבוהה והיא מכסה את כל הגג והקירות, הרי שכל עוד לא שותלים בשנה זו, אין צורך בהיתר המכירה. אפשר לבצע את עבודות הגידול הבסיסיות כרגיל, תוך הקפדה על השקיה ועל דישון כמומלץ, ולא מעבר לכך. בבית רשת מושלם, הסגור גם מהצדדים, ניתן לשתול בשנה זו שתילים בגוש על ידי גוי, אך רצוי לדחות לאחר שנת השמיטה או להקדים לה. בנוסף, אם לצורך השתילה נחוצה פעולה של עיבוד הקרקע, יש לבצע היתר מכירה. **בגידול פיטוספורום וסהרון**, שבו נחוץ גם גיזום, יש לתכנן את הפעולות כך שבקטיף יבוצע גם הגיזום. במקומות שבהם נחוץ גיזום נוסף, הוא ייעשה על ידי גוי מעל או מתחת לנקודות הגיזום הרגילות.

(1) ההלכה מבדילה בין פרחים שאין בהם ריח בהם ולא חלה קדושת שביעית, לבין פרחים בעלי ריח, שבהם חלה קדושת שביעית. אנו יוצאים מנקודת הנחה כי הפרחים המעטים בעלי הריח, הנמצאים בשוק הפרחים, מיוצרים ונצרכים הודות למראה שלהם ולא בגלל ריחם, ולכן לא נתייחס במאמר זה לנושא הפרחים עם ריח. לטובת המחמירים, מזכיר בכל זאת את הפרחים העיקריים בעלי הריח הטוב, שבהם יש לחשוש לעניין: מנטו, נרקיס, לילך, פרזיה, בזיליקום ומעט זני ציפורן אמריקאית.

שיחים בשטח פתוח – פרח שעווה, אקליפטוס, ספארי סנסט, גרווילאה, מורן, סליקס ועוד

- אם לא שותלים חלקה חדשה, אין צורך בהיתר המכירה. מבצעים את עבודות האחזקה הבסיסיות כרגיל, תוך הקפדה על השקיה ודישון כמומלץ, ולא מעבר לכך. שתילה חדשה אפשרית רק אם יש היתר מכירה. יש לעבוד בשיטת 'קטיפ' גיזום', ובכך ליתר את עבודת הגיזום. בספארי סנסט ובפרוטאה מותרים הסרה ודילול של ענפי צד (bypass), אך אסור לקטום את הענף לצורך יצירת ענפי ספריי, אלא אם בוצע היתר מכירה.

ורדים – מאחר שהגידול תמיד בחממה במצע מנותק והשתילים רב-שנתיים, אין צורך

בהיתר מכירה. מבצעים את עבודות האחזקה הבסיסיות כרגיל, תוך הקפדה על השקיה ודישון כמומלץ, ולא מעבר לכך. מי ששותל בשנה זו, יכול לשתול שתילים בגוש על ידי גוי בחממה⁽²⁾. הערה: יש לתכנן את פעולת הקטיפ כש שתכלול גיזום, ובמקומות שבהם נחוץ גיזום נוסף, יש להעדיף כיפוף ענפים או גיזום השונה מהרגיל. הגיזום והקיטום יבוצעו על ידי גוי.

גרברות - בכל החממות, שבהן נשתלו השתילים לפני ראש השנה תשפ"ב, אין צורך בהיתר

מכירה. מבצעים את עבודות האחזקה הבסיסיות כרגיל, תוך הקפדה על השקיה ודישון כמומלץ, ולא מעבר לכך. לגבי שתילות בשנת השמיטה - מי ששותל בשנה זו יכול לשתול שתילים בגוש על ידי גוי⁽²⁾ וללא עיבוד הקרקע. שתילה של חשופי שורש אפשרית רק אם קיים היתר מכירה.

פרחי קטיפ הנשתלים בגוש - ליזיאנטוס, גבסנית, סולידגו, אסטר, פלוקס, טווידיה, ציפורן ודומיהם:

1. בגידול בחממות מושלמות⁽³⁾ – כל עוד לא מעבדים את הקרקע, אין צורך בהיתר מכירה.

מבצעים את עבודות האחזקה הבסיסיות כרגיל, תוך הקפדה על השקיה ודישון כמומלץ, ולא מעבר לכך. מי ששותל בשנה זו, יכול לשתול שתילים בגוש על ידי גוי. הערה: יש לתכנן את פעולת הקטיפ כש שתכלול גיזום. במקומות שבהם נחוץ קיטום לסיעוף, הוא ייעשה על ידי גוי. מותר להפעיל תאורה.

2. בגידול בחממות לא מושלמות, שבהן אין שמלה של 80 ס"מ גובה מסביב או שמגדלים ברשת

שהצפיפות בה היא פחות מ-50% - יש צורך בהיתר מכירה, וגם אז יש לבצע פעולות של הכשרת קרקע, שתילה וגיזום על ידי גוי. גוי יכול להפעיל תאורה ולרסס בהורמונים כדי לזרז או לעכב את הגדילה.

חרציות

כללי – ניתן לגדל ללא צורך בהיתר מכירה במקרים שלהלן: 1. מחזור גידול אחד שנשתל עד שבוע לפני ראש השנה תשפ"ב; 2. גידול במצע מנותק בחממה מושלמת; 3. גידול בקרקע בחממה מושלמת, בשתילה על ידי גוי של שתילים עם גוש, ללא עיבוד הקרקע. ניתן לטפל בפרחים בכל הקשור להשקיה, לדישון, להדברת מזיקים ומחלות ולהפעלת תאורה. בחממות לא מושלמות (ללא שמלה) ובמקום שבו נחוץ עיבוד קרקע בין מחזור אחד למשנהו, יש לערוך היתר מכירה.

---

(2) בשתילה זו כמה גורמים מתירים את השתילה: שתיל עם גוש (לא זריעה); חממה שדינה כ'בית'; שתילה על ידי גוי; שתילי פרחים שאין בהם קדושת שביעית; שמיטה מדרבנן בעת הזו.
(3) חממה מושלמת היא חממה המכוסה פלסטיק ושיש לה דפנות (שמלה) בגובה 80 ס"מ לפחות, וכן בית רשת עם צפיפות של מעל 50%, הסגור בצדדיו.

צמחי בצל ופקעת

כללי - בשיטות הנהוגות כיום על ידי החקלאים, כמעט בכל המקרים יש צורך בהיתר מכירה. בשני מקרים אין צורך בהיתר מכירה: 1. גידולים שנשתלו עד שבוע לפני ראש השנה תשפ"ב; 2. גידולים במצע מנותק בחממה מושלמת. במצע מנותק יש לוודא שכל הקרקע תהיה מחופה בפלסטיק (כולל השבילים).

כלניות ונוריות בגידול בקרקע – אם ניתן לשתול לפני ראש השנה תשפ"ב, אין צורך בהיתר מכירה. אם מתכננים לשתול לאחר ראש השנה, יש צורך בהיתר מכירה. במהלך הגידול מבצעים את עבודות האחזקה הבסיסיות כרגיל, תוך הקפדה על השקיה ודישון כמומלץ, ולא מעבר לכך.

כלניות (ושאר בצלים ופקעות) במצע מנותק בבית רשת – בגידול במצע מנותק וכאשר מכסים את כל הקרקע בפלסטיק ועליו בונים את הערוגות ומכסים מלמעלה ומהצדדים ברשת שצפיפות החומר שלה היא מעל 50% (יש יותר פלסטיק מאשר חורים) - אין צורך בהיתר מכירה, וניתן לשתול בשנת השמיטה על ידי גוי. במהלך העונה מבצעים את עבודות האחזקה הבסיסיות כרגיל, תוך הקפדה על השקיה ודישון כמומלץ, ולא מעבר לכך. עם סיום הקטיף באביב ניתן לשתול בבתי רשת אלה פרחים אחרים או ירקות (אך רוב גידול הכלנית הוא בקרקע, ואז חייבים למכור את האדמה).

בשיטה זו ניתן לשתול גם פרחים אחרים בשנת השמיטה.

שושן וצמחי בצל ופקעת אחרים בחממות בגידול בקרקע – לגבי בצלים שנשתלו לפני ראש השנה תשפ"ב, אין צורך בהיתר מכירה. כדי לשתול אחרי ראש השנה יש צורך בהיתר מכירה. השתילות ייעשו בידי גוי.

בצלים ופקעות בגידול בקרקע בשטח פתוח - יש צורך בהיתר מכירה. השתילה תיעשה על ידי גוי.

שושן, צבעונים, כלניות, סייפנים ושאר בצלים ופקעות במצע מנותק בחממה - אין צורך בהיתר מכירה.

הוצאת הבצלים והפקעות והטיפול בהם בסוף העונה – מותר, ואין צורך בהיתר מכירה.

אדמונית - ניתן לגדל אדמונית בקרקע בשנת השמיטה ללא הזדקקות להיתר מכירה. היתר מכירה נחוץ רק לצורך שתילה בשטח פתוח או במבנים (שתיל אדמונית הוא שתיל חשוף). ניתן לבצע את כל הפעולות: השקיה ודישון, הדברת מזיקים ומחלות, קטיף ושיווק. השתילה מותרת במצע מנותק בדליים במבנים, והעברתם למבנים (יש להקפיד על כיסוי הקרקע בפלסטיק או בפלריג, כך שלא יתאפשר מעבר של מים ושורשים מהדליים לקרקע). דליים שתולים המוצאים מהקירור, מותר להניח בחממה גם ללא פלסטיק או פלריג על הקרקע.

הדברת עשבים בקרקע תיעשה לפי סדר העדיפות כלהלן: ריסוס במונע נביטה, ריסוס בקוטל מגע, כיסוח. עישוב מותר במצע מנותק במבנים, ואילו בשטח פתוח רק לאחר מכירת הקרקע. מותר לרסס עשבייה מתחרה או לכסחה בשטח פתוח גם ללא היתר מכירה. כיסוח הנוף היבש - עדיף שייעשה לפני ראש השנה. במהלך השמיטה מותר רק אם מפריע ליישום הורמון או לצורך סניטציה ורק אם יבוצע על ידי גוי. מותר לפרוש רשת צל על צמחים קיימים. התעוררות הצמחים - מותר לפרוש פלסטיק על חממות ומנהרות ולהקים מנהרות חדשות על צמחים קיימים, לפני התעוררותם. מותר לפרוש פלסטיק על הקרקע לפני התעוררות הצמחים. טיפול בהורמון מותר בחממות, וטיפול בהורמון בשטח הפתוח ייעשה רק על ידי גוי.

גידול מחוץ לגבולות הארץ

אזור הערבה הדרומית נחשב מחוץ לגבולות הארץ לעניין השמיטה, וניתן לגדל שם פרחים ללא הגבלה וללא צורך בהיתר מכירה כלל.

עציצים

אין צורך בהיתר מכירה כאשר: 1. מגדלים בחממות מושלמות על גבי שולחנות, כשמונח פלסטיק על הקרקע; 2. מגדלים בבתי רשת סגורים מכל הצדדים, וצפיפות החומר בהם גבוהה מ-50% (יש יותר חומר מאשר חורים) והקרקע מחופה ביריעות פלסטיק. מקומות שבהם נחוץ היתר מכירה - בגידול בשטח פתוח, בחממות לא מושלמות ובבתי רשת, וכן בחממות שבהן מניחים את העציצים על הקרקע ללא חיפוי פלסטיק או עם חיפוי פלריג.

פעולות המחייבות היתר מכירה

- שתילה בשטח פתוח.
- זריעת פרחים ושתילת בצלים ופקעות בקרקע בשטח פתוח, בבתי רשת ובחממות (גם בהינתן היתר מכירה, את הזריעה יבצע גוי).
- גיזום וקיטום שלא למטרות קטיף.
- עיבוד הקרקע בכל צורות הגידול.

לקריאה נוספת: